

2016-03-10

Dnr 1.3.1/2016:77

Kulturdepartementet
10333 Stockholm**Remiss av betänkande (SOU 2015:89) Ny museipolitik**
(Ku2015/02515/KL)

Statens konstråd inlämnar härmed sitt remissvar gällande betänkandet Ny museipolitik (SOU 2015:89). Vi har koncentrerat våra synpunkter till tre av utredningens förslag som enligt vår bedömning har hög relevans för nationella, regionala och lokala offentligfinansierade institutioner som samlar och visar offentlig konst:

- En särskild museilag (avsnitt 10.3)
- En ny myndighet för museifrågor (avsnitt 10.5)
- Ett nytt statsbidrag för samverkansprojekt i museisektorn (avsnitt 10.5.2)

Synpunkter på förslaget om en särskild museilag

Vi anser att det bör klargöras om även statens offentliga konstsamling, och motsvarande offentliga konstsamlingar i kommuner, landsting och regioner som är inköpta och förvaltas med allmänna medel, ska innefattas av den föreslagna museilagen. Principiellt stödjer dock Statens konstråd utredningens förslag om en särskild museilag av motsvarande slag som arkivlagen (1990:782) och bibliotekslagen (2013:801).

Ett stort antal offentligfinansierade aktörer inom stat, regioner, landsting och kommuner förvärvar och visar offentlig konst i hela landet sedan införandet av enprocentregeln 1937. Enbart Statens konstråd har idag tillsyn över en samling på över 100 000 statliga konstverk som till 90 % är tillgänglig för allmänheten i olika offentliga miljöer och byggnader. Uppskattat värde på denna samling är en miljard kronor. Eftersom lagen direkt påverkar Statens konstråds möjligheter att avyttra, gallra eller överlåta statlig konst som utgör lös egendom bör definitionen av ett museum i den föreslagna särskilda museilagen utredas vidare i relation till Konstrådets verksamhet och motsvarande regionala samt lokala aktörer som ansvarar för offentliga konstsamlingar över hela Sverige.

Om så inte sker ser vi en risk att lagen inte kommer innefatta det stora antal aktörer som förvärvar, förvaltar och visar offentliga konstsamlingar, medan den däremot kommer innefatta konsthallar som varken förvärvar eller förvaltar samlingar men som arrangerar utställningar. Denna oklarhet kommer skapa stora problem för aktörer som inte definieras som museer enligt lagen men som har samlingsansvar för offentliga konstsamlingar.

Det är fullt rimligt att museer ges rätt att gallra sina samlingar. Däremot är det olämpligt att museer ges ”rätt att förstöra föremål som inte behövs för verksamheten eller saknar marknadsvärde”. Historiska erfarenheter talar för att det är mycket tveksamt att förstöra ett museiföremål på grundval av en kortsiktig samtida bedömning av dess värden. Det är mycket svårt att förutspå hur ett museiföremåls konstnärliga och kulturhistoriska värden utvecklas över decennier och sekel och minst lika vanskligt är det att försöka förutse hur ett museiföremåls ekonomiska marknadsvärde fluktuerar över tid.

Vi anser att museiföremål istället i första hand bör överföras till andra offentliga intressenter (museer) och i andra hand, samt i enlighet med fastställda nationella etiska riktlinjer, säljas genom auktionsverk eller motsvarande aktörer. Istället för att förstöra föremål som har för låga ekonomiska marknadsvärden för kunna avyttras på affärsmässiga grunder genom auktionsverk, bör dessa istället skänkas till välgörenhetsorganisationer efter förslagsvis tre auktionstillfällen. Detta följer etablerad praxis bland auktionsverk för hantering av konstföremål som efter upprepade försäljningsförsök inte uppnår lägsta utropspris. Med en sådan hantering kan föremål som gallras i museernas samlingar köpas och bevaras av privatpersoner och civilsamhällets institutioner, vilka också ursprungligen via skattemedel har bekostat de allmänna museernas förvärv av konstföremålen.

Synpunkter på förslaget om en ny myndighet för museifrågor

Statens konstråd stödjer inte utredningens förslag att inrätta en ny myndighet för museifrågor med syftet att följa upp verksamheten inom de allmänna museerna och fördela bidrag till museisektorn. Vår bedömning är att en sådan *småmyndighet* kommer sakna erforderliga resurser och tillräcklig kompetens för att i väsentlig grad kunna bidra till utvecklingen av de allmänna museernas verksamheter i hela landet. Som utredningen konstaterar på s. 29 har regeringen pekat på att småmyndigheter (museer) har stora självkostnader. Detta strukturella problem kommer otvetydigt gälla även för den föreslagna museimyndigheten.

En mer kostnadseffektiv, långsiktig och strategisk lösning är istället att den nya myndighetens ansvarsområden (som listas på s. 296) integreras i verksamheterna på stabsmyndigheterna Statens kulturråd och/eller Myndigheten för kulturanalys. Genom en sådan lösning kan museifrågorna långsiktigt och naturligt integreras i den övergripande statliga kulturpolitiken och de två nämnda myndigheternas befintliga resurser och kompetenser kan samnyttjas för kvalitativa utvärderingar, analyser, bidragsverksamhet, utställningsgarantier och omvärldsbevakning.

Eftersom utredningen fokuserar på museifrågor missar den de mindre aktörer som Riksställningar idag också stödjer och som är verksamma inom samtidskonstområdet över hela Sverige. Dessa mindre verksamheter har ofta mycket knappa resurser. De personer som arbetar där är ofta ensamma om sin kompetens och beroende av stöd från en nationell aktör. Vid en förändring av Riksställningar är det därför viktigt att värna dagens stödjande funktion gentemot dessa mindre aktörer (se resonemang nedan under synpunkter på förslaget om ett nytt statsbidrag för samverkansprojekt i museisektorn).

En fråga som vi även anser bör utredas vidare vid en eventuell nedläggning av Riksställningar är den stora efterfrågan bland lokala och regionala aktörer på stöd och rådgivning gällande offentlig konst. Även om denna fråga inte är central i utredningens museiperspektiv, är den oerhört viktig för samtidskonstens långsiktiga utveckling och tillgänglighet i Sverige.

Synpunkter på förslaget om ett nytt statsbidrag för samverkansprojekt i museisektorn

Flertalet museer i Sverige samverkar redan idag i hög grad med extern finansiering från myndigheter, stiftelser och motsvarande organ och det är oklart varför det behövs en ny myndighet för att fördela det föreslagna statsbidraget på 28 mkr för samverkansprojekt i museisektorn. Vår bedömning är att Kulturrådets bidrag, till exempel deras forsknings- och utvecklingsbidrag till regionala och centrala museer, istället bör förstärkas med fokus på nyskapande samverkansprojekt. En sådan förstärkning skulle kunna kombineras med att utöka Kulturrådets bidrag till regionala museer som står utanför samverkansmodellen med fokus på högkvalitativa samverkansprojekt.

En viktig aspekt som utredningen också har missat är att det idag helt och hållet saknas offentliga stöd till utställningscuratorer verksamma i Sverige, vilket är orimligt med tanke på att yrket har funnits i över 20 år. De besparingar som kan göras genom att inte bilda en myndighet kan istället användas till projektbidrag till frilansande curatorer. Ett sådant stöd skulle med fördel kunna administreras av Statens kulturråd och skulle direkt stimulera konsthallar och aktörer med små resurser samt stärka samtidskonstens utveckling i hela landet.

Beslut i detta ärende har fattats av Statens konstråds direktör Magdalena Malm efter samråd med Henrik Orrje, administrativ chef.

Magdalena Malm
Direktör